

Категорія справи № 520/6943/19: **Адміністративні справи (з 01.01.2019); Справи щодо примусового виконання судових рішень і рішень інших органів.**

Надіслано судом: **12.08.2020**. Зареєстровано: **13.08.2020**. Оприлюднено: **13.08.2020**.

Дата набрання законної сили: **12.08.2020**

Номер судового провадження: **К/9901/13439/20**

Верховний
Суд

ПОСТАНОВА

ІМЕНЕМ УКРАЇНИ

12 серпня 2020 року

м. Київ

справа № 520/6943/19

адміністративне провадження № К/9901/13439/20

Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду:

судді-доповідача Шевцової Н.В.,

суддів: Данилевич Н.А., Смоковича М.І.,

розглянувши у попередньому судовому засіданні як суд касаційної інстанції адміністративну справу № 520/6943/19

за позовом ОСОБА_1 до Міжрайонного відділу державної виконавчої служби по Холодногірському та Новобаварському районах міста Харків Головного територіального управління юстиції у Харківській області третя особа - ОСОБА_2 про визнання протиправними та скасування постанов,

за касаційною скаргою ОСОБА_2

на рішення Харківського окружного адміністративного суду від 04 грудня 2019 року, прийняте у складі головуючого судді - Супруна Ю.О.

та постанову Другого апеляційного адміністративного суду від 14 січня 2020 року, прийняту у складі колегії суддів: головуючого Донець Л.О., суддів: Бенедик А.П., Гуцала М.І.,

УСТАНОВИВ:

I. Суть спору:

1. У липні 2019 року ОСОБА_1 (далі - ОСОБА_1, позивач) звернулась до Харківського окружного адміністративного суду із адміністративним позовом до Міжрайонного відділу державної виконавчої служби по Холодногірському та Новобаварському районах міста Харків Головного територіального управління юстиції у Харківській області (далі - відповідач), за участю третьої особи - ОСОБА_2, у якому просила:

1.1 визнати протиправними та скасувати постанови старшого державного виконавця Міжрайонного відділу державної виконавчої служби по Холодногірському та Новобаварському районах міста Харків Головного територіального управління юстиції у Харківській області Ростовського Романа Вікторовича, що були винесені в ході виконавчого провадження №55967611, а саме про накладення на ОСОБА_1 штрафів: від 13 червня 2019 року, від 20 червня 2019 року, від 20 червня 2019 року та від 26 червня 2019 року.

2. На обґрунтування позовних вимог зазначила, що приймаючи спірні постанови про накладення штрафу старший державний виконавець Міжрайонного відділу державної виконавчої служби по Холодногірському та Новобаварському районах міста Харкова Головного територіального управління юстиції у Харківській області Ростовський Роман Вікторович діяв поза межами повноважень та не у спосіб передбачений діючим законодавством України, відтак дані постанови підлягають скасуванню як незаконні.

3. Відповідач проти позову заперечував, зазначивши, що оскаржувані постанови винесені державним виконавцем у відповідності до вимог частини другої статті 75 Закону України "Про виконавче провадження" та Інструкції від 02 квітня 2012 року № 512/5, у зв'язку із спливом 10 робочих днів для добровільного виконання рішення суду.

4. Третя особа - ОСОБА_2 просив відмовити в задоволенні позовних вимог, оскільки позивач не виконує судового рішення Ленінського районного суду м. Харкова від 17 січня 2018 року в справі № 635/402/17, тому оскаржувані постанови про накладення на неї штрафу за невиконання судового рішення винесені законно та не підлягають скасуванню.

II. Установлені судами фактичні обставини справи

5. Рішенням Ленінського районного суду м. Харкова від 17 січня 2018 року в справі № 635/402/17 зобов'язано ОСОБА_1 усунути перешкоди у спілкуванні ОСОБА_2 з дочкою - ОСОБА_3, та участі у її вихованні.

5.1. Встановлено порядок участі ОСОБА_2 у вихованні та спілкуванні з малолітньою дочкою ОСОБА_3, визначивши час з відвідуванням місця проживання батька без присутності матері: перша, третя субота та друга, четверта неділя місяця з 10 год. 00 хв. до 18 год. 00 хв., щосереди з 18 год.00 хв. до 20 год.00 хв., три тижні під час літніх канікул, 1/2 частину зимових канікул, за згодою дитини.

5.2. В іншій частині позовних вимог - відмовлено.

6. Постановою державного виконавця Міжрайонного відділу державної виконавчої служби по Холодногірському та Новобаварському районах міста Харків Головного територіального управління юстиції у Харківській області від 13 березня 2018 року на підставі виконавчого листа №635/402/17, виданого Ленінським районним судом м. Харкова 19 лютого 2018 року, відкрито виконавче провадження ВП №55967611, за яким ОСОБА_1 є боржником, ОСОБА_2 - стягувачем. В постанові зазначено, що рішення суду необхідно виконати протягом 10 робочих днів.

7. В межах виконавчого провадження №55967611 04 жовтня 2018 року відповідачем винесено постанову про накладення штрафу, якою за невиконання боржником рішення Ленінського районного суду м. Харкова від 17 січня 2018 року щодо побачення дитини з батьком 26 вересня 2018 року (боржник відсутній за місцем виконання рішення), накладено на ОСОБА_1 штраф у розмірі 1 700,00 грн.

8. За повторне невиконання 09 жовтня 2018 року без поважних причин боржником рішення суду відповідачем винесено постанову від 11 жовтня 2018 року ВП № 55967611, якою повторно накладено на боржника штраф у розмірі 3400,00 грн.

9. Також, в період з 04 жовтня 2018 року по 26 червня 2019 року відповідач в межах ВП №55967611 виніс ще 28 постанов про накладення на ОСОБА_1 (боржника) штрафу за невиконання судового рішення Ленінського районного суду м. Харкова від 17 січня 2018 року, з яких позивач в цьому позові оскаржує чотири постанови, а саме:

- постанову від 13 червня 2019 року про накладення штрафу, якою за невиконання боржником рішення Ленінського районного суду м. Харкова від 17 січня 2018 року накладено на ОСОБА_1 штраф у розмірі 3400,00 грн;

- дві постанови від 20 червня 2019 року про накладення штрафу на боржника, ОСОБА_1 у розмірі 3400,00 грн., на підставі складених актів від 15 червня 2019 року та від 19 червня 2019 року, складених стягувачем та свідками про невиконання боржником рішення Ленінського районного суду м. Харкова від 17 січня 2018 року, а саме ненадання дитини для побачення з батьком;

- постанову від 26 червня 2019 року про накладення штрафу на боржника, ОСОБА_1 у розмірі 3400,00 грн. з аналогічних підстав, зазначених в постановах державного виконавця від 13 червня 2019 року, 20 червня 2019 року, та 20 червня 2019 року.

10. Позивач, не погоджуючись із постановами про накладення штрафу у виконавчому провадженні № 55967611 від 13 червня 2019 року, від 20 червня 2019 року, від 20 червня 2019 року та від 26 червня 2019 року звернулась до суду з цим позовом.

III. Рішення судів у цій справі та мотиви їхнього ухвалення.

11. Рішенням Харківського окружного адміністративного суду від 01 серпня 2019 року, залишеним без змін постановою Другого апеляційного адміністративного суду від 17 вересня 2019 року в справі №520/6943/19 адміністративний позов задоволено.

12. Постановою Верховного Суду від 12 листопада 2019 року касаційну скаргу ОСОБА_2 задоволено частково. Рішення Харківського окружного адміністративного суду від 01 серпня 2019 року та постанову Другого апеляційного адміністративного суду від 17 вересня 2019 року скасовано. Справу № 520/6943/19 направлено на новий розгляд до Харківського окружного адміністративного суду.

13. Скасовуючи рішення судів першої та апеляційної інстанцій Верховний Суд зазначив, що висновки судів попередніх інстанцій є передчасними, оскільки, суд першої інстанції взагалі не досліджував дотримання процедури складання постанов про накладення штрафу, а суд апеляційної інстанції не надав оцінку правомірності складання постанови про накладення штрафу від 20 червня 2019 року. Так, акт, на підставі якого складена постанова про накладення штрафу від 20 червня 2019 року датований 20 червня 2019 року. Проте ця постанова містить допис дати акту - 19 червня 2019 року, що є розбіжністю яку не з'ясували суд першої та апеляційної інстанції та не надали оцінку правомірності складання постанови про накладення штрафу.

14. Рішенням Харківського окружного адміністративного суду від 04 грудня 2019 року позов задоволено:

14.1. Визнано протиправними та скасовано постанови старшого державного виконавця Міжрайонного відділу державної виконавчої служби по Холодногірському та Новобаварському районах міста Харків Головного територіального управління юстиції у Харківській області Ростовського Романа Вікторовича, що були винесені в ході виконавчого провадження №55967611, а саме про накладення на ОСОБА_1 штрафів: від 13 червня 2019 року, від 20 червня 2019 року, від 20 червня 2019 року та від 26 червня 2019 року.

15. Задовольняючи позовні вимоги суд першої інстанції дійшов висновку, що за приписами статей 64-1, 75 Закону України «Про виконавче провадження»; відповідач наділений правом накладення штрафу за невиконання судового рішення, та в разі повторного невиконання того ж судового рішення вносить постанову про накладення штрафу в подвійному розмірі, після чого вчиняє ряд інших заходів, спрямованих на примусове виконання відповідного судового рішення, відокремлених від накладення на боржника штрафу. При цьому стаття не надає державному виконавцю право в разі невиконання рішення суду виносити у відношенні боржника необмежену кількість постанов про накладення на нього штрафу.

15.1. Додатково, суд першої інстанції зазначив про те, що оскаржувані постанови прийняті з порушенням процедури їх складання, та підстави за яких позивач не виконала судові рішення є поважними.

16. Постановою Другого апеляційного адміністративного суду від 14 січня 2020 року рішення Харківського окружного адміністративного суду від 04 грудня 2019 року змінено з підстав та мотивів задоволення позову.

17. Змінюючи рішення суду першої інстанції, суд апеляційної інстанції в цілому погоджуючись із висновком суду першої інстанції про задоволення позову частково виходив із інших мотивів, а саме: у частині посилання суду першої інстанції на поважність причин невиконання позивачем рішення суду, оскільки позивач повідомила про зміну адреси помешкання дитини (перебування її на літніх канікулах у дідуся та бабусі). Та змінив на мотиви того, що відповідачем як суб'єктом владних повноважень, на момент прийняття оскаржуваних постанов отримано заяви позивача про зміну адресу місця перебування дитини, проте, оскаржувані постанови не містять належної оцінки наданих заяв, та містять лише висновки про невиконання рішення суду та складання актів судовим виконавцем.

IV. Касаційне оскарження

18. Не погодившись з рішеннями судів першої та апеляційної інстанцій, третя особа ОСОБА_2 подав до Верховного Суду касаційну скаргу, яку зареєстровано у Верховному Суді 25 травня 2020 року.

19. У касаційній скарзі третя особа ОСОБА_2 посилаючись на те, що оскаржувані рішення суду першої та апеляційної інстанції винесені з порушенням норм матеріального та процесуального права, висновки судів не відповідають обставинам справи, просив скасувати рішення та прийняти нове, яким відмовити у задоволенні позовних вимог у повному обсязі.

19.1. Обґрунтовуючи вимоги касаційної скарги третя особа ОСОБА_2 зазначає, що висновки судів попередніх інстанцій про те, що зміст статті 9 розділу IX Інструкції з організації примусового виконання рішень, затвердженої наказом Міністерства юстиції України від 02 квітня 2012 року №512/5 (далі - Інструкція №512/5) не відповідає змісту статті 64-1 Закону України «Про виконавче провадження» є неправомірними оскільки приписи вказаної Інструкції №512/5 «корелюються» із нормами Закону України «Про виконавче провадження».

19.2. Додатково заявник касаційної скарги звернув увагу, що наказ Міністерства юстиції України від 02 квітня 2012 року №512/5 виданий на підставі та у межах повноважень передбачених законом.

19.3. Також Пашков Ю.Д. зауважує, що в матеріалах справи відсутні будь-які докази поважності невиконання боржником рішенням Ленінського районного суду м. Харкова від 17 січня 2018 року у справі № 635/402/17, яке станом на час подання касаційної скарги залишається невиконаним.

20. Ухвалою Верховного Суду від 03 червня 2020 року в складі колегії суддів, головуючого судді Шевцової Н.В., суддів Данилевич Н.А., Смоковича М.І. відкрито провадження та витребувано справу № 520/6943/19 із Харківського окружного адміністративного суду.

21. 15 червня 2020 року справа № 520/6943/19 надійшла до Верховного Суду.

V. Релевантні джерела права й акти їхнього застосування (в редакції, яка діяла на час вирішення справи в суді першої та апеляційної інстанції).

22. Відповідно до частини третьої статті 3 Кодексу адміністративного судочинства України (далі - КАС України) провадження в адміністративних справах здійснюється відповідно до закону, чинного на час вчинення окремої процесуальної дії, розгляду і вирішення справи.

23. Приписами частини другої статті 19 Конституції України встановлено, що органи державної влади та органи місцевого самоврядування, їх посадові особи зобов'язані діяти лише на підставі, в межах повноважень та у спосіб, що передбачені Конституцією та законами України.

24. Відповідно до статті 1 Закону України "Про виконавче провадження" виконавче провадження як завершальна стадія судового провадження і примусове виконання судових рішень та рішень інших органів (посадових осіб) (далі - рішення) - сукупність дій визначених у цьому Законі органів і осіб, що спрямовані на примусове виконання рішень і проводяться на підставах, у межах повноважень та у спосіб, що визначені Конституцією України, цим Законом, іншими законами та нормативно-правовими актами, прийнятими відповідно до цього Закону, а також рішеннями, які відповідно до цього Закону підлягають примусовому виконанню.

25. Згідно з частиною першою статті 18 Закону України "Про виконавче провадження", виконавець зобов'язаний вживати передбачених цим Законом заходів щодо примусового виконання рішень, неупереджено, ефективно, своєчасно і в повному обсязі вчиняти виконавчі дії. Приписами пункту 1 частини другої статті 18 Закону України "Про виконавче провадження" встановлено, що виконавець зобов'язаний здійснювати заходи примусового виконання рішень у спосіб та в порядку, які встановлені виконавчим документом і цим Законом.

26. Частинами першою та другою статті 63 Закону України "Про виконавче провадження" визначено, що за рішеннями, за якими боржник зобов'язаний особисто вчинити певні дії або утриматися від їх вчинення, виконавець наступного робочого дня після закінчення строку, визначеного частиною шостою статті 26 цього Закону, перевіряє виконання рішення боржником. Якщо рішення підлягає негайному виконанню, виконавець перевіряє виконання рішення не пізніше як на третій робочий день після відкриття виконавчого провадження.

26.1. У разі невиконання без поважних причин боржником рішення виконавець виносить постанову про накладення на боржника штрафу, в якій також зазначаються вимога виконати рішення протягом 10 робочих днів (за рішенням, що підлягає негайному виконанню, - протягом трьох робочих днів) та попередження про кримінальну відповідальність.

26.1.1. Виконавець наступного робочого дня після закінчення строку, передбаченого частиною другою цієї статті, повторно перевіряє виконання рішення боржником. У разі повторного невиконання без поважних причин боржником рішення, якщо таке рішення може бути виконано без участі боржника, виконавець надсилає органу досудового розслідування повідомлення про вчинення боржником кримінального правопорушення та вживає заходів примусового виконання рішення, передбачених цим Законом.

26.2. У разі невиконання боржником рішення, яке не може бути виконано без участі боржника, виконавець надсилає до органу досудового розслідування повідомлення про вчинення боржником кримінального правопорушення та виносить постанову про закінчення виконавчого провадження.

27. Відповідно до статті 64-1 Закону України "Про виконавче провадження" виконання рішення про встановлення побачення з дитиною полягає у забезпеченні боржником побачень стягувача з дитиною в порядку, визначеному рішенням. Державний виконавець здійснює перевірку виконання боржником цього рішення у час та місці побачення, визначених рішенням, а у разі якщо вони рішенням не визначені, то перевірка здійснюється у час та місці побачення, визначених державним виконавцем.

27.1. У разі невиконання без поважних причин боржником рішення державний виконавець складає акт та виносить постанову про накладення на боржника штрафу у розмірі, визначеному частиною першою статті 75 цього Закону. У постанові зазначаються вимога виконувати рішення та попередження про кримінальну відповідальність.

27.2. У разі повторного невиконання без поважних причин боржником рішення державний виконавець складає акт, виносить постанову про накладення на боржника штрафу в подвійному розмірі, надсилає до органу досудового розслідування повідомлення про вчинення боржником кримінального правопорушення, звертається з поданням про тимчасове обмеження боржника у праві виїзду за межі України до суду за місцезнаходженням органу державної виконавчої служби, виносить вмотивовану постанову про встановлення тимчасового обмеження боржника у праві керування транспортними засобами (із врахування обмежень, передбачених частиною десятою статті 71 цього Закону) та вживає інші заходи примусового виконання рішення, передбачені цим Законом.

28. Згідно зі статтею 75 Закону України "Про виконавче провадження" у разі невиконання без поважних причин у встановлений виконавцем строк рішення, що зобов'язує боржника виконати певні дії, та рішення про поновлення на роботі виконавець виносить постанову про накладення штрафу на боржника - фізичну особу у розмірі 100 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, на

посадових осіб - 200 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, на боржника - юридичну особу - 300 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян та встановлює новий строк виконання.

28.1. У разі повторного невиконання рішення боржником без поважних причин виконавець у тому самому порядку накладає на нього штраф у подвійному розмірі та звертається до органів досудового розслідування з повідомленням про вчинення кримінального правопорушення.

29. Відповідно до пункту 9 розділу 9 Інструкції з організації примусового виконання рішень, затвердженої наказом Міністерства юстиції України від 02 квітня 2012 року № 512/5 зазначено, що у разі невиконання без поважних причин боржником рішення про встановлення побачення з дитиною державний виконавець здійснює заходи примусового виконання рішення, передбачені частиною третьою статті 64-1 Закону.

29.1. У разі повторного невиконання без поважних причин боржником рішення про встановлення побачення з дитиною державний виконавець здійснює заходи примусового виконання рішення, передбачені частиною четвертою статті 64-1 Закону.

29.2. При кожному наступному невиконанні боржником зазначеного рішення державний виконавець виносить постанову про накладення на боржника штрафу у розмірі, визначеному частиною четвертою статті 64-1 Закону.

VI. Позиція Верховного Суду

30. Переглянувши судові рішення в межах доводів і вимог касаційної скарги на підставі встановлених фактичних обставин справи, перевіряючи правильність застосування судами першої та апеляційної інстанцій норм матеріального і процесуального права, Верховний Суд зазначає таке.

31. Судом першої та апеляційної інстанцій встановлено, що підставою для прийняття оскаржуваних постанов стали акти, а саме: складений ОСОБА_2 - 15 червня 2019 року о 10.20 годині; складений державним виконавцем - 20 червня 2019 року на підставі акту апелянта - 19 червня 2019 року про невиконання судового рішення о 18.20 годині, та такий що містить невмотивоване внесення відмітки дати невиконання рішення суду - 19 червня 2019 року; складений ОСОБА_2 - 23 червня 2019 року о 10.30 годині.

32. Верховний Суд зауважує, що приписами статті 64-1 Закону України «Про виконавче провадження» встановлено, що саме державний виконавець, а не будь-яка інша особа, у разі невиконання без поважних причин боржником рішення, складає акт.

33. З огляду на недотримання відповідачем приписів статті 64-1 Закону України «Про виконавче провадження» щодо складання особисто державним виконавцем даних актів, Верховний Суд погоджується із висновками судів попередніх інстанцій, що відповідачем порушено процедуру прийняття оскаржуваних постанов від 20 червня 2019 року та 26 червня 2019 року.

34. Також судами попередніх інстанцій встановлено, що приймаючи оскаржувані постанови, відповідач керувався окрім Закону України "Про виконавче провадження" положеннями Інструкції з організації примусового виконання рішень, затвердженої наказом Міністерства юстиції України від 02 квітня 2012 року № 512/5.

35. Відповідно до статті 9 розділу IX Інструкції №512/5 у разі невиконання без поважних причин боржником рішення про встановлення побачення з дитиною державний виконавець здійснює заходи примусового виконання рішення, передбачені частиною третьою статті 64-1 Закону. У разі повторного невиконання без поважних причин боржником рішення про встановлення побачення з дитиною державний виконавець здійснює заходи примусового виконання рішення, передбачені частиною четвертою статті 64-1 Закону. При кожному наступному невиконанні боржником зазначеного рішення державний виконавець виносить постанову про накладення на боржника штрафу у розмірі, визначеному частиною четвертою статті 64-1 Закону.

36. Верховний Суд звертає увагу, що нормами статті 64-1 Закону України "Про виконавче провадження" визначено які дії має вчинити державний виконавець при невиконанні рішення та при повторному невиконанні рішення суду.

37. Проте, як правильно було зазначено судами першої та апеляційної інстанцій, приписи статті 9 розділу IX Інструкції № 512/5 фактично змінюють положення статті 64-1 Закону України "Про виконавче провадження", дозволяючи при цьому державному виконавцю виносити необмежену кількість постанов про накладення на боржника штрафу при кожному наступному невиконанні боржником відповідного судового рішення.

38. У відповідності до частини третьої статті 7 КАС України у разі невідповідності правового акта Конституції України, закону України, міжнародному договору, згода на обов'язковість якого надана Верховною Радою України, або іншому правовому акту суд застосовує правовий акт, який має вищу юридичну силу, або положення відповідного міжнародного договору України.

39. Суди попередніх інстанцій також дійшли правильного висновку, що у вказаних правовідносинах слід застосовувати положення статті 64-1 Закону України "Про виконавче провадження", оскільки він має вищу юридичну силу по відношенню до Інструкції № 512/5.

40. Отже, Верховний Суд погоджується із висновками судів першої та апеляційної інстанцій, що прийняття відповідачем у відношенні позивача постанов про накладення штрафу від 13 червня 2019 року, від 20 червня 2019 року, 20 червня 2019 року в межах виконавчого провадження № 55967611 є необґрунтованим та таким, що суперечить нормам статті 64-1 Закону України "Про виконавче провадження".

41. Також Верховний Суд погоджується із висновком суду апеляційної інстанції, що направлене позивачем державному виконавцю повідомлення про зміну адреси помешкання дитини не свідчить про поважність причин невиконання позивачем рішення суду. Проте, відповідачем як суб'єктом владних повноважень, на момент прийняття оскаржуваних постанов отримано вказану заяву позивача, але оскаржувані постанови не містять належної оцінки наданій заяві, що також свідчить про їх необґрунтованість.

42. Таким чином, Верховний Суд дійшов висновку, що за встановлених в цій справі обставин справи, рішення судів попередніх інстанцій є правильними і обґрунтованими.

43. Враховуючи наведене, Верховний Суд зазначає, що доводи касаційної скарги не спростовують висновків, викладених в оскаржуваних рішеннях судів першої та апеляційної інстанцій, а тому підстави для її задоволення відсутні.

44. Відповідно до частини першої статті 350 КАС України суд касаційної інстанції залишає касаційну скаргу без задоволення, а судові рішення - без змін, якщо рішення, переглянуте в передбачених статтею 341 цього Кодексу межах, ухвалено з додержанням норм матеріального і процесуального права.

45. З огляду на викладене, висновки судів попередніх інстанцій є правильними, обґрунтованими, відповідають нормам матеріального та процесуального права, отже, підстави для скасування чи зміни оскаржуваних судових рішень відсутні.

Керуючись статтями 3, 341, 343, 349, 350, 355, 356, 359 КАС України, Верховний Суд

ПОСТАНОВИВ:

1. Касаційну скаргу ОСОБА_2 залишити без задоволення.

2. Рішення Харківського окружного адміністративного суду від 04 грудня 2019 року та постанову Другого апеляційного адміністративного суду від 14 січня 2020 року залишити без змін.

Постанова набирає законної сили з дати її прийняття, є остаточною та оскарженню не підлягає.

Суддя-доповідач:

Н.В. Шевцова

Судді:

Н.А. Данилевич

М.І. Смокович